Rajavartiolaitos
Gränsbevakningsväsendet
The Finnish Border Guard

MUISTIO

Rajavartiolaitoksen esikunta 3.3.2017

Hallinto- ja turvallisuusjaosto/Eduskunta

VNS 3/2017 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko

Yleistä

Rajavartiolaitos yhtyy selonteon sotilaallisen toimintaympäristön kuvaukseen ja pitää tärkeänä selonteossa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista Suomen puolustuskyvyn turvaamiseksi. Puolustuskyvyllä turvataan Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus - ei sen enempää tai vähempää.

Rajavartiolaitoksen keskeinen rooli osana puolustusjärjestelmää on kuvattu selonteossa hyvin. Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen. Rajavartiolaitoksen korkeaa valmiutta, toimivaltuuksia ja suorituskykyä hyödynnetään puolustusjärjestelmän tukena alueellisen koskemattomuuden valvonnassa ja turvaamisessa. Tilanteen niin edellyttäessä rajajoukkoja liitetään puolustusvoimiin. Rajajoukkoja käytetään maa- ja meripuolustuksen tehtäviin osana puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitoksen puolustussuunnittelu ja -valmistelut toteutetaan yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa.

Rajavartiolaitoksen keskeinen rooli puolustusjärjestelmän osana on perusteltua nimenomaan yhteiskunnan kokonaisedun kannalta. Näin on ollut jo kohta 100 vuoden ajan. Rajaturvallisuus- ja meripelastustehtävien jokapäiväinen hoitaminen raja- ja merialueilla takaavat korkean valmiuden myös alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen. Henkilökunnan sotilaallinen peruskoulutus ja sisäinen sotilaallinen järjestys varmistavat suorituskyvyn sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin. Rajavartiolaitos on pitänyt varautumissuunnitelmat ajantasaisina ja harjoitellut niiden toimeenpanoa samalla kouluttaen rajajoukkoja.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (VNS 6/2016 vp) painopisteisiin ja tavoitteisiin (luku 5) on kirjattu "uskottavan kansallisen rajaturvallisuusjärjestelmän ylläpitäminen". Rajojen koskemattomuus ja loukkaamattomuus on itsenäiselle valtiolle arvo sinänsä. Uskottava rajaturvallisuusjärjestelmä ennaltaehkäisee ja paljastaa turvallisuusuhkia. Erityisen tärkeä tämä on hybridiuhkien torjunnan osalta, jolloin vaikuttaminen voi olla alkuvaiheessa vaikeasti tunnistettavissa. Myös sotilaallisissa uhkamalleissa rajaturvallisuusjärjestelmä on keskeinen osa alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista. Alueellisen koskemattomuuden valvonta korostuu perinteisten uhkamallien alkuvaiheissa. Tällöin kaikki resurssit ja toimivaltuudet valtakunnan sotilaalliseksi puolustamiseksi eivät vielä ole käytettävissä. Niiden sijaan voidaan hyödyntää Rajavartiolaitoksen normaaliajan toimivaltuuksia ja osaamista. Rajavartiolaitoksella on ainoana viranomaisena osaaminen ja toimivalta vastata sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden uhkiin. Tämän vuoksi on olennaista, että rajajoukot perustetaan ja ne toimivat Rajavartiolaitoksen johdossa.

Vaikutukset talousarvioon

Puolustuselonteolla ei ole välitöntä vaikutusta Rajavartiolaitoksen talousarvioon. Sen sijaan Rajavartiolaitoksen resurssitasolla on välitön vaikutus alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja puolustusvalmiuteen.

Rajavartiolaitoksessa on käynnissä vuodesta 2013 vuoteen 2017 ulottuva talouden sopeuttamisohjelma (28 milj. €). Päätös sopeuttamisohjelmasta tehtiin 2012 hyvän turvallisuustilanteen vallitessa. Sopeuttamisohjelman toimeenpanossa on onnistuttu. Tämä kuitenkin on tarkoittanut kymmenien prosenttien vähennystä itärajan valvontahenkilöstöön.

Sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 5/2016 vp) on kuvattu Rajavartiolaitoksen lisäsopeuttamistarpeeksi 15 milj. € vuoteen 2021 mennessä. Sopeuttamistarpeesta muihin toimintamenoihin kohdistetaan noin 9 miljoonan euron säästö. Tämän jälkeen henkilöstöön kohdistuvaa sopeuttamistarvetta jää vielä noin 100 henkilötyövuotta. Tämä vastaa 6 miljoonaa euroa.

Rajavartiolaitoksen tehtävien priorisointi perustuu sisäisen turvallisuuden selonteon linjauksiin ja turvallisuusympäristön muutoksen vaatimuksiin. Rajavartiolaitos keskittyy huolehtimaan itärajan perustason valvonnasta, rajanylitysliikenteen turvallisuudesta sekä meripelastuksen johtamisesta. Lisäksi sotilaallisen maanpuolustuksen velvoitteet hoidetaan täysimääräisesti.

Perustason valvonta on riittävä rajatilanteen ollessa vakaa ja rauhallinen. Tämä taso ei kuitenkaan mahdollista reagointia pitkittyvissä tai useilla toimintasuunnilla samanaikaisesti ilmenevissä rajatilanteen poikkeamissa. Poikkeamiin varautumisen kriittisin tekijä on henkilöstön määrä. Osaamien ja toimivaltuudet ovat yksittäisiä tarkennustarpeita lukuun ottamatta kunnossa.

Hallitus linjasi sisäisen turvallisuuden selonteossa, että kehyskauden kuluessa itärajan valvontaan kohdistetaan 160 rajavartijan lisäys selonteon tavoitteiden saavuttamiseksi. Rajavartiolaitos hoitaa omin toimenpitein 80 rajavartijan siirron. Vuoden 2016 loppuun mennessä on siirretty jo yhteensä 50 rajavartijan työpanos rajanylityspaikoilta itärajan valvontaan.

Ristiriita Rajavartiolaitoksen heikentyvän taloustilanteen sekä turvallisuusympäristön vaatimusten ja lisääntyvien velvoitteiden välillä on merkittävä. Itärajan turvallisuudesta ei voida enää tinkiä. Itärajan valvontaan on saatava lisäresurssit hallituksen sisäisen turvallisuuden selonteossa tekemän linjauksen toteuttamiseksi - siis jotta itärajan valvonnassa päästäisiin edes perustasolle. Henkilöstölisäyksellä olisi suora vaikutus myös alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja puolustusvalmiuteen.

Rajavartiolaitoksen velvoitteet Euroopan unionin asettamien lisävaatimusten hoitamiseksi ja Helsinki-Vantaan nopeasti kasvavan liikenteen sujuvuuden takaamiseksi lisääntyvät merkittävästi. Näiden lisävelvoitteiden hoitamiseen ei voida kohdentaa henkilöstöä Rajavartiolaitoksen omin toimin. Toimivaltaisia rajavartiomiehiä tarvitaan lisää niin rajaturvallisuustehtävissä kuin sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä tarvittavan valmiuden takaamiseksi.